

France Martin Dolinar

LETOPISI LJUBLJANSKE (NAD)ŠKOFIJE
KOT ZGODOVINSKI VIR

I.

Za ljubljansko (nad)škofijo žal še vedno nimamo poglobljene obsežnejše študije, ki bi nas zadovoljivo informirala o tej osrednji cerkveni instituciji v središču slovenskega narodnostnega prostora in njenem vplivu na slovenski narodni razvoj. Zadovoljiti se moramo le s krajšimi orisi,¹ ki seveda še zdaleč ne morejo dati celostne zgodovinske podobe tako kompleksnega vprašanja, kot je nastanek, razvoj in delovanje take ustanove, kot je škofija v čisto določenem kulturnem prostoru in čisto določenih življenjskih pogojih. Celó o vseh ljubljanskih škofih še nimamo solidnih življenjepisov, čeprav so bile med njimi celo izredne osebnosti, ki so odločilno posegle v cerkveno in politično življenje svojega časa.² Nekoliko bolj so obdelana nekatera izbrana vprašanja iz zgodovine ljubljanske (nad)škofije. O njeni ustanovitvi sta pisala med drugimi Josip Gruden³ in Peter Schleicher.⁴ Določene vidike v pastoralnem, kulturnem in političnem delovanju nekaterih škofov so poudarili predvsem literarni zgodovinarji⁵ in kateheti,⁶ še najmanj pa morda cerkveni zgodovinarji.⁷ Tudi za posamezne župnije imamo zbranih že vrsto podatkov.⁸ Svojevrstni vir za zgodovino ljubljanske (nad)škofije pa so tako imenovani letopisi ali šematizmi, ki nam ob podrobnejši analizi nudijo precej več podatkov, kot bi se nam na prvi pogled lahko zdelo.⁹ Za ljubljansko (nad)škofijo je (nad)škofijski ordinariat začel redno izdajati letopise leta 1793 in izhajajo pod različnimi naslovi vse do danes, in sicer do leta 1919 z redkimi izjemami¹⁰ vsako leto, od 1920 do 1932

¹ Na primer: Josip Jeraj, *Cerkvena zgodovina. Oris z domorodnega vidika, Maribor (samozaložba) 1935*; Maks Miklavčič, *Kršćanstvo na Slovenskem, v: Cerkev na Slovenskem, Ljubljana 1971, 23—34 in 44—47*; Isti, *Marija Mati naše vernosti. Smarnice za jubilejno leto 1962 ob 500-letnici ljubljanske škofije, Ljubljana 1962 (ciklostil)*; France M. Dolinar, *Zgodovina slovenske metropolije, v: Tvoja in moja cerkev, Ljubljana 1982, 11—21*; Isti, *Oris zgodovinske podobe ljubljanske (nad)škofije, prav tam 61—67*.

² Osnovne življenjske podatke o škofih in njihovi službi nam nudi *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, do sedaj izšlo osem zvezkov za čas od 1198 do 1903, Patavii in Monasterii 1913—1978; Slovenski biografski leksikon prinaša življenjske podobe za: Brigida (I, 60), Buchheima (II, 592), Glušiča (I, 222), Gruberja (I, 266), Janeza Karla Herbersteina (I, 303), Sigismunda Herbersteina (I, 314), Hrena (I, 344), Jegliča (I, 390), Lamberga (I, 608), Missia (II, 135), Petazzija (II, 319), Pogačnika (II, 409), Pogačarja (II, 404), Rabatta (III, 1), Radliča (III, 7), Rauberja (III, 37), Rožmana (III, 152), Scarlichija (III, 211), Schratzenbacha (III, 242), Seebacha (III, 263), Tavčarja (IV, 41) in Textorja (IV, 69). Predvidena sta še Wolf in Vovk.

³ Cerkvene razmere med Slovenci v petnajstem stoletju in ustanovitev ljubljanske škofije, Ljubljana 1908.

⁴ *Die Bistumsgründungen Kaiser Friedrichs III., Dissertationsarbeit, Graz 1970* (tipkopis).

⁵ Predvsem Hrena in Janeza Karla Herbersteina.

⁶ Za škofa Avgustina Gruberja nudi vrsto dragocenih podatkov disertacija: Franz Ortner, *Säkularisation und Kirchliche Erneuerung im Erzbistum Salzburg 1803—1835, Wien 1979*.

⁷ Josip Turk ima o Tomažu Hrenu več člankov v *Bogoslovnem vestniku (BV)* v letih 1928—1938; Karl Amon, *Christoph III. Rauber, v: Die Bischöfe von Graz-Seckau 1218—1968, Graz 1969, 197—218*; Metod Benedik, *Iz protokolov ljubljanskih škofov, v: Acta Ecclesiastica Sloveniae (AES), 3 (1981) 7—45*; France M. Dolinar, *Visitationes ad limina et Relationes de statu Ecclesiae ljubljanskih škofov od Tavčarja do Missie, v: BV 39 (1979) 193—215, 40 (1980) 26—45, 368—387*; Isti, *Pastoralna dejavnost ljubljanskega škofa Janeza Karla Herbersteina, v: BV 36 (1976) 462—482*; Isti, *Jožefinci med Rimom in Dunajem. Škof Janez Karel grof Herberstein in državno cerkvenstvo, v: AES 1 (1979) 43—105*; Jože Jančič, *Nadškof Jeglič, majhen oris velikega življenja, Celovec 1952*; Kolarič Jakob, *Škof Rožman, Duhovna podoba velike osebnosti na prelomnici časa, I.—III., Celovec 1967, 1970, 1977*. Pri tem zadnja dva že nista cerkvena zgodovinarja.

⁸ Veliko dragocenih podatkov, ki so žal ostali v rokopisu, sta zbrala F. Pokorn in F. Markič. Njuno zapuščino hrani nadškofijski arhiv v Ljubljani. V tisku jih je še največ izšlo v zbirki *Zgodovina fara ljubljanske škofije*, ki jo je na pobudo škofa Pogačarja zasnoval Anton Koblar (prim. SBL I, 478). Nekaj opisov je izšlo v novejšem času ob pomembnih obletnicah župnije. Vrsto dragocenih podatkov pa dobimo tudi v raznih jubilejnih zbornikih mest in občin.

⁹ Tako je npr. Rafko Lešnik v *Bogoslovnem vestniku 29 (1969), 104—138* na podlagi ljubljanskih letopisov napisal obširno razpravo: *Dekanije v ljubljanski škofiji od leta 1788 do leta 1969*. Pri tem je zanimivo, da ne upošteva letopisov za vso Jugoslavijo leta 1922 in 1939. Vsekakor pa je njegova študija dragocen prispevek k boljšemu poznavanju teritorialne razdelitve ljubljanske škofije.

¹⁰ Letopisi niso izšli v letih 1807, 1810, 1811, 1812, 1814, 1810, 1818.

vsaki dve leti, nato pa občasno.¹¹ V letih 1981, 1982 in 1983 je izšel samo Naslovnik slovenskih škofij, leta 1981 pa še Naslovnik jugoslovanskih škofij. Posebej velja omeniti delo, ki ga je najprej v Zgodovinskem zborniku,¹² nato pa še v ponatisu v posebni knjižici leta 1908 objavil župnik v Besnici in nato škofijski arhivar v Ljubljani, Francišek Pokorn z naslovom: **Šematizem duhovnikov in duhovnij v ljubljanski nadškofiji za leto 1788.**¹³ Ker je Pokorn z objavljenimi podatki časovno posegel pred zaključeno vrsto ljubljanskih letopisov, nas to opravičuje, da kljub poznejšemu izidu pričujoči prikaz letopisov ljubljanske (nad)škofije začnemo prav z njegovim delom.

V predgovoru svojega dela¹⁴ avtor pojasni, da je objavljene podatke zbral iz nadškofijskega protokola za to leto,¹⁵ le za stolno župnijo in župniji sv. Petra in sv. Jakoba v Ljubljani je moral črpati iz drugih virov. Knjiga je vsekakor zelo dragocena, ker je Pokorn z veliko potrpežljivosti zbral dosegljive živiljenjske podatke o duhovnikih, ki so leta 1788 delovali v ljubljanski nadškofiji, čeprav se zaveda, da niso vsi podatki povsem zanesljivi. Povzeti so namreč iz zapisnikov vizitacij, ob tej priliki pa so duhovniki često dajali svoje živiljenjske podatke le približno.¹⁶

Podatki o duhovnikih so objavljeni po župnijah, v kateri so trenutno delovali, te pa so razdeljene po dekanijah, in sicer po naslednjem vrstnem redu: Šmartno pri Litiji, Vače, Cerklje na Gorenjskem, Kamnik, Mengeš, Ježica, Železniki, Dob, Kranjska gora, Sora, Poljane nad Škofjo Loko, Šmarje (Sap), Metlika, Preserje, Šentvid pri Stični, Šmartin pri Kranju, Lož, Trebnje, Krka, Novo mesto, Ribnica, Kočevje, Dobropole, Skocijan pri Dobravi, Kostanjevica, Kranj, Krško (ali Leskovec), Šentrupert, Svibno, Marijino oznanjenje v Ljubljani, Vrhnika in Gorje pri Bledu. Seveda zajema letopis le tiste župnije, ki so bile v tistem času v ljubljanski nadškofiji. Letopisu sta dodani abecedni kazali duhovnikov (str. 266—284) in župnij (284—288), ki omogočata, da moremo zaželjeno osebo ali kraj hitro najti. Letopis je pisan v slovenskem jeziku.*

Preden začnemo s podrobnejšo analizo podatkov v posameznih letopisih, bi rad opozoril predvsem na dve temeljni informaciji, ki nam jih ti letopisi nudijo. Prvi dragoceni podatek, ki nam ga letopisi nudijo, je *teritorialna razmejitev škofije*, ki jo je 6. decembra 1461 ustanovil cesar Friderik III. in jo 6. septembra 1462 potrdil papež Pij II. — Piccolomini.¹⁷ Teritorialno zelo ponesrečeno ustanovljena škofija je v toku zgodovine nekajkrat spremenila svoje meje in naslov, najbolj občutno v času Jožefa II., ko je za nekaj časa postala celo nadškofija,¹⁸ večje spre-

¹¹ 1935, 1939, 1944, 1947, 1959, 1967, 1971, 1974 in 1978.

¹² Zgodovinski zbornik je izhajal občasno kot priloga listu Laibacher Dioecesanblatt. Izhajal je v nedoločenih presledkih od novembra 1888 do 1908. Pokorn je svoj šematizem priobčil leta 1908, št. 64—75, str. 1012—1194.

¹³ Priredil in priobčil Francišek Pokorn, Ljubljana 1908, ponatis iz Zgodovinskega zbornika, 288 strani.

¹⁴ Vse navedene strani so iz ponatisa, ki je priložnejši in lažje dostopen.

¹⁵ *Protocolum decanatum Archidiaeceseos Labacensis In quo exhibentur etiam notae ad rubricas quae in Tabella Decanatus exponuntur cum duplici indice Decanatum et Personarum, 1788 sub Regimine celsissimae ac Reverendissimae Domini Domini Michaelis Archiepiscopi Labacensis. Gre za obsežen rokopijski, pisan z zelo lepo in razločno pisavo. Prim. ŠAL/Exb. Protokol, fasc. 1, št. kodeksa 45. Skoraj gotovo je Pokorn ta protokol primerjal tudi z *Cathalogus Decanorum, Parochorum, Vicariorum, Capellanorum, Beneficiorum, aliorumque Curatorum vel non curatorum Sacerdotum Archidiaeceseos Labacensis anno 1788.* Prim. ŠAL/Razno, fasc. 3.*

¹⁶ Preveriti bi jih morali pač na podlagi ordinacijskih zapisnikov v nadškofijskem arhivu in matičnih knjig župnij, iz katerih izhajajo.

¹⁷ Ustanovne listine so bile objavljene v Zgodovinskem zborniku, in sicer listina cesarja Friderika III. leta 1888, col. 6 sl., papeža Pija II. pa leta 1890, col. 129 sl. Podroben opis glej J. Gruden, *Cerkvene razmere med Slovenci v 15. stoletju in ustanovitev ljubljanske škofije*, Ljubljana 1908.

¹⁸ Preureditev škofijskih meja v notranje avstrijskih deželah, ki jo je izvedel cesar Jožef II. v letih 1786—1789 je predvidevala novo metropolitansko središče v Ljubljani. 8. marca 1788 je papež Pij VI. z bulo *In universa Gregis Dominicae cura* ukinil goriško nadškofijo in ustanovil novo metropolijo s sedežem v Ljubljani. Za prvega nadškofa je cesar sicer imenoval ljubljanskega škofa Janeza Karla Herbersteina, ki pa ga Rim zaradi znanih škofovih reformnih stališč ni hotel potrditi. Tako je bil za prvega nadškofa iz Rima imenovan šele Herbersteinov naslednik Mihael Brigido (1788—1806), ki pa se je pozneje ljubljanski nadškofiji odpovedal in se umaknil v Spiš na Slovaškem (Zips, Szepes). Po Jožefovi smrti je papež že 20. septembra 1791 obnovil škofijo v Gorici, ki je leta 1830 zopet postala nadškofija, Ljubljana pa je po odpovedi Brigida zopet postala samo škofija.

membe pa je doživela tudi z ustanovitvijo Jugoslavije leta 1918 in z novo državno ureditvijo po drugi svetovni vojni.¹⁹

Druga velika skupina podatkov zadeva *duhovnike*. Ti so v začetku bolj skromni (le navedba priimka in imena, ter navedba službe in kraja, kjer je to službo vršil), sčasoma pa dobe določeno obliko, ki se je ohranila do danes. Tako je pri vsakem duhovniku navedeno leto in kraj rojstva (vedno datum v celoti), datum posvetitve za duhovnika, datum nastavitve, naslovi in trenutna služba. S sistematičnim pregledovanjem šematizmov moremo tako rekonstruirati življenjsko pot nekega duhovnika od posvetitve do smrti (če je seveda ostal v škofiji), ki jo moremo pozneje dopolniti tudi z nekrologi v škofijskem službenem listu.²⁰

II.

Kot že rečeno, je prvi letopis ljubljanske (nad)škofije izšel leta 1793 z naslovom *Catalogus Sacerdotum Archi-Diœcesis Labacensis* (in dignitatibus ac officiis ecclesiasticis existentium). Pod tem naslovom so izhajali letopisi do leta 1796, ko se naslov spremeni v *Catalogus cleri archidioecesis Labacensis de anno 1796*. Podatki v teh prvih letopisih so žal še zelo skopi. Letopisi so tiskani in pisani v latinskem jeziku. Na vse spremembe v strukturi in vsebini podatkov bom opozoril pri opisu posameznih letopisov v tretjem delu. Prvi letopisi nam nudijo le podatke o službah posameznih duhovnikov po vrstnem redu: nadškof, pomožni škof, generalni vikar (navadno v isti osebi), kapitelj, konzistorij. Duhovniki so navedeni po službenih mestih na župnijah, ki so zopet razdeljene po dekanijah. Na koncu sta dodana abecedna seznama navedenih duhovnikov in župnij, vikariatov, kaplanij in ekspozitur. Pri nekaterih je dodana letnica rojstva ali posvetitve. Za leta 1795, 1802 in 1804 so nam ohranjeni samo rokopisni abecedni sezname duhovnikov z navedbo rojstnega datuma ali datuma posvetitve, ki pa so nesporno poznejše delo (morda Pokorn). Že leta 1794 se pojavi seznam umrlih duhovnikov v preteklem letu, ki se je obdržal vse do danes. Z leti postajajo podatki v letopisih izčrpnjši, nove rubrike so (z redkimi izjemami) navadno ostale sestavni del letopisa vse do danes. Od leta 1795 dalje imamo vedno navedene študente teologije v Ljubljani, pa tudi v drugih krajih, kjer so se šolali bodoči ljubljanski duhovniki (Pavija, Rim, Dunaj). Leta 1796 so prvič navedeni samostani v ljubljanski nadškofiji, naslednje leto so imenoma navedeni redovniki v moških samostanih, medtem ko so ženski samostani le omenjeni, šele od leta 1830 dalje so navedene imenoma predstojnice posameznih samostanov in skupno število redovnic, ki tam prebivajo. Imenoma so redovnice navedene od leta 1852 dalje, čeprav še vedno ne dosledno. Leta 1799 se pojavi seznam ljubljanskih škofov z navedbo letnice vladanja, leta 1820 pa še ljubljanskih proštov.

V 19. stoletju letopisi nekajkrat spremene ime. Leta 1806 izide pod naslovom *Clerus Archidioecesis Labacensis*, leta 1808 *Verzeichnis über den Personalstand der Welt- und Klostergeistlichkeit der bischöflichen Laibachdiözes*, leta 1813 *Lokal- und Personalstand der Diözes von Laibach*, leta 1826 *Catalogus cleri dioecesis Labacensis*, naslov, ki se je ohranil do leta 1918. Tudi v 20. stoletju ni enotnosti v poimenovanju letopisov. Tako izhajajo po letu 1919 z naslovom *Šematizem ljubljanske škofije*, po letu 1924 pa *Letopis ljubljanske škofije*. Kot posebno skupino je treba navesti letopise za vso Slovenijo: leta 1971 je izšel pod naslovom *Cerkev na Slovenskem*, leta 1978 pa *Letopis slovenskih škofij*. Za vso Jugoslavijo je leta

¹⁹ Leta 1918 je prišel zahodni del škofije pod Italijo. Župnije teh krajev sta si razdelili škofiji v Gorici in Trstu, del je leta 1925 prešel k novi škofiji na Reki, župnija Bela peč pa pod nadškofijo v Vidmu.

Za tiste dele videmske, goriške in tržaške škofije, ki so po drugi svetovni vojni prišli pod Jugoslavijo so bili najprej imenovani administratorji, dokler ni bila za to ozemlje 17. oktobra 1977 ustanovljena (obnovljena in povečana) škofija v Kopru.

Leta 1965 sta bili ljubljanski škofiji pripojeni še župniji Jezersko iz celovške škofije in Davča iz goriške nadškofije.

²⁰ Od leta 1875 *Laibacher Diözesanblatt*, od 1897 *Škofijski list*, od 1945 *Okrožnice ljubljanske škofije*, od 1982 *Sporočila slovenskih škofij*.

1922 izšel Cerkveni priročnik za katoliške Jugoslovane, leta 1939 Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji, leta 1974 pa Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji. Cerkev v Jugoslaviji.

III.

Po tem splošnem prikazu morda ne bo odveč opozoriti na določene posebnosti v posameznih letopisih po kronološkem redu. Na spremembe do leta 1808 je bilo v glavnem opozorjeno v prvem in drugem delu, zato jih tu ne bom posebej ponavljal. Ne bo pa odveč opozorilo, da so v letopisu vsakokrat objavljeni grbi vladajočega škofa, če je imel svojega, sicer je objavljen grb škofije.²¹ Leta 1805 imamo naslednje rubrike: Škof, pomožni škof, kapitelj, konzistorij, škofijska pisarna, teološka fakulteta, župnije po dekanijah z navedbo službujočega duhovnika, v dušno pastirstvo nastavljeni in iz njega odpuščeni duhovniki, semenišče, samostani (pri moških imenoma navedeni redovniki, pri ženskih naveden samo samostan), umrli duhovniki z dopolnili za leta 1802, 1803 in 1804. Sledita abecedni kazali duhovnikov in župnij, nato seznam ljubljanskih škofov z letnico vladanja in popravki. Na koncu so dodane še Quaestiones Theologicae clero archidiaecesis Labacensis ad tenorem epistolae pastoralis sect. I. § 18 propositae anno 1805 juxta normam § 20 eiusdem sect. elaborandae.

Letopis za leto 1808 prvič navaja število prebivalcev (duš) v posameznih župnijah in lokalijah. Novost je tudi navedba patronata,²² ki so mu posamezne župnije podrejene. Prav tako se prvič pojavijo posebni sezname upokojenih duhovnikov, novomašnikov in pregleden seznam dekanatov. Leta 1813 dobi ta pregledni seznam dekanatov statistično obliko z rubrikami: župnije, beneficiji, duhovniki, duše.

Obdobje škofa Antona Alojzija Wolfa (1824—1959) prinese v sestav letopisov vrsto novosti, ki odražajo veliko zanimanje škofa za zgodovino, njegovo natančnost in osebno urejenost, ki jo je prenašal tudi na škofijo. Z letom 1829 se podatki v letopisih množijo. Na začetku letopisa je vsakokrat objavljen kratek življenjepisa vladajočega škofa, abecedni seznam duhovnikov pa vsebuje rubrike datum in kraj rojstva, ter datum posvetitve za duhovnika. Leta 1830, kot že rečeno, navajajo letopisi ime in priimek predstojnic v ženskih samostanih in skupno število redovnic. Leta 1831 zasledimo kratek zgodovinski oris ljubljanske škofije, abecedni seznam župnij pa navaja (prvič!) letnico ustanovitve posameznih župnij, največkrat tudi ustanovitelja in število podružnih cerkva.

Za zgodovino ljubljanske škofije je še posebej dragocen letopis iz leta 1843. Nekoliko daljši opis ustanovitve ljubljanske škofije in stolnega kapitlja (3—6) nam posreduje ključne datume iz zgodovine škofije, v samostojnem poglavju (6—10) pa je kratko podana teritorialna razmejitev škofije in poznejše spremembe škofijskih meja.²³ Sledijo kratki življenjepisi ljubljanskih škofov od S. Lamberga do A. A. Wolfa (11—23). Trenutno je to še vedno edina knjiga, v kateri imamo do tega leta na enem mestu navedene osnovne podatke iz življenja vseh ljubljanskih škofov. V letu 1852 ostane le zgodovinski opis škofije,²⁴ pri posameznih samostanih so navedeni podatki o ustanovitvi. V ženskih samostanih so imenoma navedene vse redovnice. Leta 1856 so prvič navedene podružnice posameznih župnij. Leta 1861 so prvič navedeni imenoma dijaki v dijaškem semenišču.²⁵ 1864 se za ljubljanskimi prošti pojavi seznam novomeških proštov.²⁶ Leto dni pozneje (1865) so imena kra-

²¹ Na stropu kapele nadškofijskega dvorca v Ljubljani so upodobljeni vsi grbi ljubljanskih škofov od škofa Lamberga do Missia.

²² Pod patronatom razumemo pravice in dolžnosti, ki jih ima (z dovoljenjem cerkvene oblasti) privatna fizična ali pravna oseba do neke cerkve ali beneficija.

²³ Origo episcopatus et capituli cathedralis Labacensis (3—6). Primaria et successiva. Dioeceseos Labacensis circumscripito (0—10). Series episcoporum Labacensium (11—23).

²⁴ Episcopatus Labacensis (3—4), Dioecesis Labacensis (4).

²⁵ Gymnasii studiosi in seminario dioeceseo puerorum sive Collegio Aloysiano (154—156). Glej tudi opombo 28.

²⁶ Kolegiatni kuratni kapitelj v Novem mestu je ustanovil leta 1493 cesar Friderik III. Imel je prošta in štiri kanonike.

jev navedena v slovenski in nemški obliki, pri posameznih župnijah pa je poleg dekanijskega urada naveden tudi pristojni civilni urad.

Novo strukturo podatkov v letopisih ljubljanske škofije zasledimo z letom 1886. Na prvem mestu najdemo najprej življenjske podatke papeža Leona XIII. (Joachimus Pecci), nato je naveden kardinalski zbor v celoti in življenjski podatki goriškega metropolita Alojzija Matija Zorna. Leto 1888 nam nudi dragocene podatke pri posameznih župnijah, kjer je poleg že običajnih podatkov navedena tudi najbližja pošta in telegraf in podatki o šolah (kje se nahajajo in koliko razredov imajo). Leto 1889 je objavljen seznam dolžnosti župnikov in dekanov do škofije. Zelo dragocen je tudi poseben seznam patronatov nad posameznimi župnijami, ki so ga začeli objavljati od leta 1892 dalje.²⁷ Leto 1904 je bila škofija razdeljena na pet arhidiaconatov, 1905 je pri župnijah navedena najbližja železniška postaja, 1907 so navedene vse kongregacije rimske kurije ter profesorji in dijaki zavoda sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Leto 1909 so uradi kurije razdeljeni na kongregacije, sodišča in urade. Leto 1911 zvmemo iz letopisa, da je Alojzijevišče²⁸ prenehalo z delom, ker je škof Jeglič v Šentvidu ustanovil zavod sv. Stanislava,²⁹ ki nadaljuje isto poslanstvo. Učenci sedmega in osmega razreda Alojzijevišča so prešli v Marijanišče.³⁰ Leto 1912 je navedena nunciatura sv. sedeža v Avstriji, leta 1913 je pri župnijah navedena tudi nadmorska višina kraja. Življenjski podatki duhovnikov niso več navedeni v abecednem kazalu zadaj, ampak pri navedbi službe v okviru župnije. Letopis za leto 1918 je zelo siromašen s podatki, saj prinaša le seznam duhovnikov z osnovnimi življenjskimi podatki. Vsi podatki o župnijah so odpadli.

Leto 1919 prinaša pomembno novost: od tega leta dalje so letopisi pisani v slovenščini (do tedaj v latinščini), vključno z naslovom, ki se glasi: **Šematizem ljubljanske škofije**. Pri imenih krajev je nemška oblika v oklepaju samo še za kočevske dekanije. Struktura podatkov je sicer ista kot leta 1918.

Leto 1922 je župnik na Homcu Anton Mrkun priredil **Cerkveni priručnik za katoliške Jugoslovane**. Gre za prvi poskus letopisa za vso Jugoslavijo. V uvodu prireditelj pojasni svoj namen: zbrati podatke o karitativni, verski, prosvetni in gospodarski organizaciji katoliške cerkve v Jugoslaviji in o Jugoslovanih izven meja nove domovine. Knjiga želi dati torej pregled o katoliškem življenju Jugoslovancev in biti obenem naslovnik. Obširno kazalo (269—272) nam poda ustroj knjige, ki je razdeljena na osem poglavij: 1. Organizacija katoliške cerkve na splošno (Podatki o hierarhiji);³¹ 2. Jugoslovanski kler, verske, prosvetne, karitativne in druge katoliške ustanove v državi SHS;³² 3. Jugoslovanski kler izven države SHS;³³ 4. Izseljenci; 5. Moški redovi in kongregacije med Jugoslovani, kjer najdemo podatke

²⁷ *Conspicuum Patronatum et alia collationem praebendarum concernentia: 1. Liberae collationis episcopalis, 2. patronatus caesarei, 3. patronatus episcopatus Labacensis, 4. p. praepositurae capituli Labacensis, 5. p. capituli Labacensis, 6. p. capituli Rudolphswertensis, 7. p. Ordinis Meliten, incorporate, 8. p. Coll. Strassburgensis in Carinthia, 9. p. ordinis Teuton. incorporate, 10. p. parochiis addicti, 11. p. fundi religionis, 12. p. variarum corporationum, 14. p. variis dominis adscripti.*

²⁸ Škofijsko deško semenišče, imenovano Collegium Aloysianum je ustanovil škof Anton Alojzij Wolf leta 1846 in je prenehalo z delom leta 1910, ko je zaživel ustanova škofa Antona Bonaventura Jegliča Collegium S. Stanislavi.

²⁹ Zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano je ustanovil škof Anton Bonaventura Jeglič. Zgradbo so začeli graditi 20. maja 1901. Ko je bila končana, je ministrstvo za bogočasje in uk z odlokom 14. julija 1905 dovolilo, da se v zavodu sv. Stanislava otvori Privatni učni zavod za gimnazijske predmete. Tako je bila osnovana prva docela slovenska gimnazija, ki je začela z rednim delom 17. septembra 1905. Od 29. aprila 1941 stavba ne služi več svojemu namenu, le a 1945 pa je tudi zavod kot tak moral prenehati z delom.

³⁰ Marijanišče (collegium Marianum) je ustanovila družba sv. Vincencija Pavelskega 12. novembra 1882 kot sirotinjski dom za dečke iz Ljubljane. Pozneje so vanj sprejemali tudi otroke in šolarje iz drugih krajev. Danes je v njem dijaški dom Ivana Cankarja na Poljanski cesti.

³¹ Podatki o papežu, številu kardinalov, rimski kuriji, sestavu papeškega dvora in diplomatskih odnosih Vatikana z državami po svetu.

³² Na str. 6 so našete škofije v Jugoslaviji po metropolijah, od str. 6 do 30 škofije po abecednem redu. Ljubljanska škofija je na str. 14—38.

³³ Nove državne meje so prizadele tudi meje škofij na tem področju. Tako so iz ljubljanske škofije prišle pod Italijo župnije dekanatov Idrija, Postojna, Trnovo, Vipava in župnija Bela peč iz dekanata Radovljica.

³⁴ Slovenci v severni Ameriki, slovenske župnije v Severni Ameriki, mešane slovenske župnije, slovenski duhovniki v Ameriki, Jugoslovanski frančiškanski komisariat province sv. Križa iz Ljubljane za ZDA, slovensko časnikiarstvo v severni Ameriki, Slovenci v Južni Ameriki, Egiptu, Avstriji in Nemčiji.

o samostanih in posameznih redovnikih. Iz teh podatkov zvemo, da je na področju Jugoslavije delovalo štiriindvajset različnih redovnih skupin; 6. Ženski redovi in kongregacije med Jugoslovani nam nudijo podobne podatke za devetindvajset različnih ženskih redov in kongregacij; 7. Razno — nudi tudi vrsto dragocenih podatkov za versko življenje med Slovenci: »Prvo jugoslovansko misijonišče,³⁵ misijska misna družba, Zavod sv. Jeronima u Rimu, komisariat sv. zemlje, Dačka organizacija, Družba sv. Mohorja i Družba sv. Jeronima, Svečeniška organizacija, Katolička medunarodna udruženja«. Knjigo zaključuje avtor s pozivom k edinosti vseh katoliških duhovnikov v Jugoslaviji.

Nas seveda na tem mestu posebej zanimajo podatki za ljubljansko škofijo, ki jih tu navajam pod gesli, ki jih najdemo v priločniku: Zgodovinski opis škofije, osebni podatki za škofa, kapitelj, konzistorij, škofijsko pisarno, bogoslovno fakulteto, semenišče, zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano, profesorje na srednjih šolah in katehete. Župnije so navedene po abecednem redu, pri vsaki je v oklepaju označeno število prebivalcev in službujoči duhovniki. Zelo dragoceni so podatki o najrazličnejših dejavnostih katoliške cerkve v ljubljanski škofiji: o verskih organizacijah, karitativni dejavnosti, prosvetni organizaciji,³⁶ gospodarski organizaciji³⁷ in drugih katoliških institucijah.

Od leta 1924 izhajajo **Letopisi ljubljanske škofije**. Podatki, ki jih navajajo, so zopet izčrpnější, in sicer po vrstnem redu: vladajoči papež Pij XI., vrsta rimskih papežev z letnico vladanja, rimska kurija,³⁸ apostolska nunciatura v Beogradu, zgodovinski oris ljubljanske škofije, vladajoči škof (Anton Bonaventura Jeglič), vrsta ljubljanskih škofov z letnico vladanja. Pri župnijah je ponovno naveden zavetnik župnijske cerkve, naslov, pošta in telegraf, najbližja železniška postaja, patronat, število prebivalcev, okrajno glavarstvo, sodni okraj, nadmorska višina kraja, podružnice, kapele, šola (koliko razredov in koliko je oddaljena od župnije), poseben seznam patronatov župnijskih, duhovnijskih, samostanskih in podružnih cerkva v škofiji. Krajevna imenika sta dva, in sicer imenik župnij, duhovnij in samostanov, ter imenik podružnih cerkva (v oklepaju je vsakokrat navedeno, v katero župnijo podružnica spada).

Letopis za leto 1926 je zopet zelo skop in nudi le neizogibno potrebne podatke o duhovnikih in redovnikih. Izpuščeni so vsi krajevni, upravni in podrobnejši osebni podatki, dodan pa je seznam slovenskih župnij in slovenskih duhovnikov v Severni Ameriki. Zelo dragocen je tudi imenik duhovnikov, umrlih v ljubljanski škofiji v času od 1. januarja 1901 do 31. decembra 1925.

Letopis za leto 1928 je zopet izčrpnější. Strukturi podatkov iz leta 1924 je dodan seznam slovenskih župnij in slovenskih duhovnikov v Severni Ameriki. Velja opozoriti tudi na fotografijo vladajočega škofa Antona B. Jegliča. Skofovo sliko v drugačni pozi prinaša tudi letopis leta 1930. V letu 1935 odkrijemo v letopisu zopet vrsto zanimivih dodatkov: tako Red celodnevnega češčenja sv. Rešnjega Telesa, seznam trgov, cest in ulic v Ljubljani po župnijah, zgodovinski podatki o posameznih župnijah, duhovnijah in kuratnih cerkvah.³⁹

Leta 1939 je zopet izšel **Opći šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji**, ki ga je priredil Dr. Krunoslav Draganović iz Sarajeva. Kratak latinski predgovor na začetku knjige predstavi vsebino šematizma, v hrvaškem uvodu pa so kratko orisane tudi težave, s katerimi so se sestavljalci srečevali. Zasnova letopisa je v bistvu taka, kot jo poznamo že iz vrste ljubljanskih letopisov: vrhovna uprava cerkve,⁴⁰

³⁵ Ustanovljeno leta 1921 v Grobljah pri Domžalah.

³⁶ Slovenska krščansko socialna zveza, Leonova družba, Bogoslovna akademija, katoliški listi in revije, katoliške tiskarne, katoliške knjigarne, Jugoslovanska strokovna zveza.

³⁷ Zadrúžna zveza v Ljubljani, Zadrúžna gospodarska banka v Ljubljani, Gospodarska zveza v Ljubljani, Prvo delavsko konsumno društvo Vzajemna zavarovalnica.

³⁸ V okviru kurije kongregacije, sodišča in papeški uradi.

³⁹ Podatki se nanašajo na ustanovitve župnije, zidavo in posvetitev cerkve, število oltarjev, mere cerkve in začetno letnico vodenja matičnih knjig.

⁴⁰ Prim. op. 38. Dodana so diplomatska predstavništva Vatikana in Jugoslavije in slika papeža Pija XII.

dragocena je cerkvena karta Jugoslavije z mejami posameznih škofij.⁴¹ Nato so našteje škofije v okviru cerkvenih provinc in spremembe, ki so nastale z ustanovitvijo Jugoslavije, ter seznam vseh jugoslovanskih škofov. Sledi podroben opis posameznih škofij. Podatke za ljubljansko škofijo najdemo na straneh 268—315, in sicer po vrstnem redu: patron škofije in stolne cerkve, površina škofije (8799 km²), jezik, število katoličanov (543.306) in drugovercev (268). Sledi zgodovinski oris škofije, osebni podatki ordinarija, stolni kapitelj v Ljubljani in kolegiatni kapitelj v Novem mestu, škofijski konzistorij, ordinariat, teološka fakulteta v Ljubljani, duhovno semenišče in zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Dodan je pregled župnij po arhidiakonatih in dekanatih. Pri vsaki župniji je naveden točen naslov, železniška postaja, pošta, telegraf, šola in osnovni podatki o službujočih duhovnikih tako v župnijah kot v drugih službah, podatki o nastanku župnije in cerkve, patronatskih pravicah, številu vernikov, okraj in sodišče. Za podatki o posameznih škofijah v Jugoslaviji so navedeni podatki o moških (vseh skupaj 18) in ženskih redovih in kongregacijah (vseh skupaj 35) v Jugoslaviji. Pri vsakem redu je kratek zgodovinski uvod. Moški redovniki so navedeni z osnovnimi življenjskimi podatki, pri ženskih redovih pa so zopet imenovane samo predstojnice in število redovnic v posameznih samostanih. Izredno dragoceni so tudi podatki o zavodu sv. Hieronima v Rimu, o organizaciji dušnega pastirstva med hrvaškimi in slovenskimi izseljenci,⁴² o katoliškem tisku v Jugoslaviji. Moram priznati, da je tudi mene samega presenetilo število publikacij, ki so izhajale v ljubljanski škofiji — skupno 53 naslovov s podatki o uredništvu. Navedene so tudi katoliške tiskarne v Jugoslaviji,⁴³ statistični podatki za Jugoslavijo. Knjigo zaključijo podrobna abecedna kazala škofij, župnij, samostojnih kaplanij in oseb.

Za leto 1944 je letopisu ljubljanske škofije dodan seznam družb in društev z navedbo voditelja. Ostali podatki so enaki kot v prejšnjih letopisih. Naslednji letopis je izšel šele leta 1947. Razmnožen je bil na ciklostil (format A 4). Podatki so razumljivo skopi. Vrstni red je naslednji: generalni vikar,⁴⁴ kapitelj, škofijski uradi, teološka fakulteta, semenišče, zavod sv. Stanislava, veroučitelji, seznam arhidiakonotov in dekanatov. Župnije so navedene po abecednem redu z navedbo službujočega duhovnika. Abecedni seznam duhovnikov in redovnikov navaja samo mesto službe. Dodan je seznam umrlih duhovnikov od 10. 9. 1944 do 15. 2. 1947.

Spremembe škofijskih meja so seveda vplivale tudi na podatke, ki jih vsebujejo posamezni letopisi. Tako je za leto 1959 ta sprememba označena že v naslovu **Letopis ljubljanske škofije in slovenskega dela reške škofije**. Letopis je izšel razmnožen na ciklostil, vendar v knjižni obliki. Vsebina podatkov je podobna prejšnjim letopisom z malenkostnimi spremembami; po vrstnem redu: papež, ordinarij, pregled škofije, spremembe škofijskih meja po 4. maju 1951 in stanje duhovnikov, vrsta ljubljanskih škofov, kapitelj, ordinariat, teološka fakulteta, semenišče, zavod sv. Stanislava, razdelitev škofije po arhidiakonatih in dekanatih. Župnije so urejene abecedno. Pri vsaki je navedena župniška cerkev, pošta in službujoči duhovnik z navedbo letnice od kdaj je na župniji. Sledi abecedni seznam duhovnikov ljubljanske škofije z navedbo datuma in kraja rojstva, datuma posvetitve in zadnjo službo. Za duhovnike drugih škofij je poseben seznam. Prav tako so navedeni duhovniki po kanonični starosti, pri umrlih duhovnikih od 10. septembra 1944 do 1959 je naveden dan in kraj smrti ter starost. Tudi za bogoslovce so navedeni rojstni podatki, pri redovnikih in redovnicah pa samo število. Slovenski del reške škofije, ki ga je upravljal ljubljanski škof,⁴⁵ je naveden v letopisu posebej po istem

⁴¹ Karta je objavljena med str. 16/17.

⁴² Za Slovence so objavljeni podatki o slovenskih župnijah (532—534), slovenskih izseljenjskih duhovnikih (535—536) in izseljenjskem tisku (537).

⁴³ Za ljubljansko škofijo na str. 550.

⁴⁴ Škof ordinarij je bil še vedno Gregorij Rožman, ki je bival v inozemstvu. V njegovem imenu je ljubljansko škofijo upravljal njegov generalni vikar Anton Vovk, ki je bil tudi njegov pomožni škof.

⁴⁵ Škof Vovk je bil administrator slovenskega dela reške škofije v letih 1951—1961.

principu kot za ljubljansko škofijo. Za slovenski del tržaško-koprske škofije⁴⁶ so samo navedene župnije, ki so pod upravo, brez ostalih podatkov. Na koncu letopisa je še dodan seznam trgov, cest in ulic v posameznih ljubljanskih župnijah.

Leta 1967 je prvič izšel v tisku *Letopis ljubljanske nadškofije*.⁴⁷ Letopis vsebuje vrsto novih podatkov; zato je prav, da tudi o njem nekoliko obširneje poročamo. Vrstni red podatkov je naslednji: papež, kratka zgodovina ljubljanske nadškofije, pregled nadškofije, nadškof, vrsta ljubljanskih škofov in nadškofov, škofje v Jugoslaviji (pri vsakem naveden točen naslov), stolni kapitelj, nadškofijska kurija, teološka fakulteta, doktorji bogoslovja, promovirani na teološki fakulteti v Ljubljani po 1. novembru 1959, bogoslovno semenišče, Collegium Slovenicum v Rimu,⁴⁸ zavod sv. Stanislava, razdelitev nadškofije po arhidiakonatih in diakonatih, župnije po abecednem redu. Pri vsaki župniji je naveden patron župnijske cerkve, pošta, število prebivalcev, podružne cerkve in službujoči duhovniki z navedbo letnice, od kdaj so na župniji. Abecedni seznam duhovnikov vsebuje podatke o rojstvu, posvetitvi in nastavitvi, slede seznamih duhovnikov po kanonični starosti, duhovnikov iz drugih škofij, duhovnikov ljubljanske škofije v inoženstvu, redovnikov, umrlih duhovnikov po 1. novembru 1959, bogoslovcev v Ljubljani, Rimu in Innsbrucku, malo-semeniščnikov, redovnikov in redovnic. Pri redovnicah so imensko navedene zopet samo predstojnice in število redovnic v posameznih samostanih. Slede naslovi župnij drugih slovenskih škofij, seznam celodnevnega češčenja SRT, ulic, cest in trgov v Ljubljani ter abecedni imenik duhovnikov.

Leta 1971 je izšel skupni letopis za vso Slovenijo z naslovom *Cerkev na Slovenskem*. Vrstni red podatkov je naslednji: papež, vrsta rimskih papežev (letnice vladanja so povzete po *Anuario Pontificio* in so odraz najnovejših raziskav zgodovine papeštva), osrednji uradi katoliške cerkve, papeške univerze, ateneji in akademije v Rimu, zastopstva sv. sedeža, slovenski zavod v Rimu. V drugem delu je prikazana cerkev v Jugoslaviji v okviru posameznih metropolij. Sledi abecedni seznam jugoslovanskih škofij z navedbo vladajočega škofa in njegovim točnim naslovom, sedež jugoslovanske škofovske konference. Tretji in najobsežnejši del je posvečen slovenski cerkveni pokrajini. Najprej je obsežnejši prikaz krščanstva na Slovenskem (23—34), ki ga je napisal takratni profesor cerkvene zgodovine na teološki fakulteti v Ljubljani dr. Maks Miklavčič. Vrstni red podatkov je naslednji: slovenski škofje na II. vatikanskem cerkvenem zboru,⁴⁹ teološka fakulteta v Ljubljani, doktorji bogoslovja, promovirani na teološki fakulteti v Ljubljani, pastoralna področja, medškofijski sveti, cerkveni tisk, katoličani vzhodnega obreda. V četrtem delu so obdelane posamezne škofije po vrstnem redu: Ljubljana (43—154), Maribor (155—239), apostolska administratura za slovensko Primorje (241—292),⁵⁰ slovenski duhovniki v drugih jugoslovanskih škofijah, redovniki in redovnice. Pri vsakem redu je kratek zgodovinski oris dotičnega reda. Moški redovniki so navedeni imenoma z vsemi življenjskimi podatki, pri redovnicah pa so navedene samo predstojnice in število redovnic v posameznih samostanih. Silno dragoceni so izčrpani podatki o misijonarjih, duhovnikih in redovnikih. Abecedni kazali sta dve, krajevno in osebno. Dodani so štirje zelo dragoceni zemljevidi: Cerkev pri nas v rimski dobi, leta 1550, po Jožefu II. in današnja razdelitev po dekanijah. Zanimiv dokument so tudi objavljene slike, slovenski škofje v avdienci pri papežu Pavlu VI. leta 1968, ter slike stolnic v Ljubljani, Mariboru in Kopru.

Struktura podatkov je pri vseh treh škofijah enaka. V skladu z našim namenom se na tem mestu omejim na ljubljansko škofijo. Na prvem mestu je zgodovinski

⁴⁶ V letih 1951—1955 je bil Vovk administrator slovenskega dela tržaško-koprske škofije.

⁴⁷ Papež Janez XXIII. je povzdignil 22. decembra 1961 ljubljansko škofijo v nadškofijo.

⁴⁸ Slovenski zavod v Rimu (Slovenik, Collegio Sloveno) je bil pravno ustanovljen 22. 11. 1960. Leta 1970 je dobil tudi svojo hišo na Via Appia Nuova 884 v Rimu.

⁴⁹ Zasedal v Vatikanu od 1962 do 1965.

⁵⁰ Nova državna meja po letu 1945 je presekala ozemlje škofij v Vidmu, Gorici in Trstu. Župnije, ki so od teh škofij prišle pod Jugoslavijo, so upravljali apostolski administratorji. Novo škofijo v Kopru je mogel Vatikan ustanoviti šele, ko je bila ratificirana državna meja med Jugoslavijo in Italijo. Prim. op. 58.

oris ljubljanske škofije oziroma nadškofije, nato slede statistični pregled, podatki o nadškofu Jožefu Pogačniku, vrsta ljubljanskih škofov z letnico vladanja, stolni kapitelj, nadškofijska kurija, semenišče, razdelitev nadškofije na arhidiakonate in diakonate. Župnije in duhovnije so razvrščene po abecednem redu z naslednjimi podatki: točen naslov, število prebivalcev (v oklepaju navedeni tisti, ki so začasno zdoma), datum ustanovitve župnije, zidave cerkve in njen patron, naštete so vse podružnice. Pri službujočih duhovnikih je naveden datum, od kdaj je v omenjeni župniji. Ostali življenjski podatki o duhovnikih so v abecednem seznamu, in sicer po vrstnem redu: duhovniki ljubljanske škofije v Jugoslaviji in v inozemstvu, seznam po kanonični starosti, umrli duhovniki od leta 1967, duhovniki drugih škofij, ki živijo ali delujejo v ljubljanski nadškofiji, bogoslovci v Ljubljani in na študiju v inozemstvu.

Za leto 1974 je izšel **Opći šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji. Cerkev v Jugoslaviji**. Zagreb 1975. To je že tretji letopis za celo Jugoslavijo, čeprav prireditelji v predgovoru na str. VII. zagotavljajo, da je to druga izdaja.⁵¹ Glede podatkov je ta letopis znatno dopolnjen z ozirom na prejšnja dva, saj navaja npr. vse izseljeniške župnije jugoslovanskih narodov in ne samo v ZDA. Isto velja tudi za narodne manjšine. Obsežna knjiga (1166 strani) je bogato opremljena s slikami pomembnejših cerkvenih stavb in 27 zemljevidi, ter vrsto statističnih podatkov o duhovnikih, redovnikih in redovnicah. Letopis je pisan v hrvaškem in slovenskem jeziku z ozirom na škofijo, ki jo obravnava, dodani pa so uvodi in razlaga gesel v latinščini, angleščini, francoščini in nemščini. Struktura podatkov je naslednja: Vrhovna uprava cerkve,⁵² katoliška cerkev v Jugoslaviji,⁵³ škofije v okviru cerkvene province, moški redovi in kongregacije,⁵⁴ ženski redovi in kongregacije,⁵⁵ slovenski in hrvaški papeški zavod v Rimu, slovenske in hrvaške župnije v inozemstvu, narodne manjšine, statistika,⁵⁶ spremembe in dodatki, abecedna kazala škofij, škofov, krajev in oseb.

Struktura podatkov za posamezne škofije je podobna. Nas konkretno zanima **Ljubljanska škofija** (str. 499—561). Na začetku (med str. 496/7) je pregledna karta ljubljanske cerkvene pokrajine z apostolsko administraturo za slovensko Primorje in ozemljem slovenskih narodnih manjšin. Sledi zgodovinski oris nadškofije, seznam ljubljanskih škofov z letnico vladanja, sedanji ordinarij, pomožni škof, kapitelj v Ljubljani in Novem mestu, duhovniški svet, nadškofijska kurija, teološka fakulteta (kateri je dodan kratek zgodovinski oris), karta ljubljanskih župnij, malo in bogoslovno semenišče v Ljubljani. Župnije so razdeljene po arhidiakonatih in dekanatih. Podatki pri posameznih župnijah so naslednji: točen naslov, patron cerkve, datum gradnje in posvetitve cerkve, datum ustanovitve župnije ali lokalije, število vernikov, število aktivnih in nacionaliziranih cerkva, kapelic, samostanov, veroučnih sob, podatki o tem, v katero občino spada župnija, kje je najbližja avtobusna in železniška postaja. Pri službujočem duhovniku sta navedena rojstni datum in datum posvetitve. Dodani so še sezname duhovnikov v raznih službah⁵⁷ in statistični pregled duhovščine.

Leta 1978 je izšel **Letopis slovenskih škofij** s pomenljivim podnaslovom *Ob 750-letnici ustanovitve mariborske (lavantinske) škofije in ob ponovni vzpostavitvi koprške škofije z novimi mejami*.⁵⁸ Letopis prinaša vrsto dragocenih novosti, za zgodovinarja pa je žal manj praktičen. Struktura podatkov je naslednja: slovenske škofije in jugoslovanska škofovska konferenca, teološka fakulteta, slovenski med-

⁵¹ Očitno priznajo samo letopis iz leta 1939, ne pa tudi Priročnika za katoliške Jugoslovane iz leta 1922.

⁵² Papež, vrsta rimskih škofov, sinoda, kardinali, kurija, diplomatska predstavništva.

⁵³ Cerkevne pokrajine, škofije po abecednem redu, škofovska konferenca, Caritas internationalis.

⁵⁴ 19 moških redov in kongregacij.

⁵⁵ 37 ženskih redov in kongregacij.

⁵⁶ Splošna statistika, statistika o duhovnikih, redovnikih in redovnicah.

⁵⁷ Semeniški duhovniki, duhovniki v drugih škofijah, duhovniki v inozemstvu, upokojeni duhovniki, duhovniki iz drugih škofij, ki živijo ali delajo v ljubljanski škofiji.

⁵⁸ 17. oktobra 1977 je bila obnovljena in povečana Koprška škofija za vse slovensko Primorje. Prim. op. 50.

škofijski sveti, slovenski papeški zavod v Rimu, verski tisk slovenskih škofij, izseljensko dušno pastirstvo z naslovi duhovnikov (žal izpušča zamejstvo in slovenske duhovnike drugod po svetu!). Popolnoma novo vsebino ima rubrika Slovenske škofije v luči statistike, ki je podkrepljena z bogatimi grafikoni. Dodani so še podatki o katoličanih vzhodnega obreda. Sledi podrobnejša razdelitev škofij. Na prvem mestu je ljubljanska nadškofija. Podatki si sledijo po naslednjem vrstnem redu: nadškof, generalni vikar, kapitulja v Ljubljani in Novem mestu, konzistorij, duhovniški svet, nadškofijska kurija, odlikovanja, bogoslovno semenišče, malo semenišče, redovom inkorporirane župnije, škofijske župnije, ki jih upravljajo redovniki, škofijske župnije, ki jih soupravljajo škofijski duhovniki, podatki o župnijah, podružnicah in župniščih, od drugod v ljubljansko nadškofijo inkardinirani duhovniki, iz ljubljanske nadškofije ekskardinirani duhovniki, duhovniki ljubljanske nadškofije, ki stalno bivajo in delujejo v inozemstvu (brez naslovov in življenjskih podatkov), duhovniki ljubljanske nadškofije, ki začasno bivajo in delujejo v drugih škofijah, duhovniki drugih škofij, ki živijo in delujejo v ljubljanski nadškofiji, opis pastoralne ureditve ljubljanske nadškofije. Razdelitvi župnij na arhidiakonate in dekanate je dodan datum ustanovitve župnije in število prebivalcev. Abecedni seznam župnij vsebuje naslednje podatke: naslov, župnijska cerkev, službujoči duhovnik, z navedbo letnice, od kdaj deluje v župniji. Abecedni seznam duhovnikov navaja letnico rojstva, v oklepaju župnijo bivanja staršev, če je bil otrok rojen drugje, datum posvetitve za duhovnika, služba in tituli ter točen naslov. Sledi seznam umrlih duhovnikov, in sicer za redovne duhovnike od leta 1967 dalje, za škofijske pa od leta 1971.

Podobno sta obdelani tudi škofiji Maribor (135—216) in Koper (217—271). V zadnjem delu letopisa so obširni podatki o redovnikih (14 različnih redov) in redovnicah (20 različnih redov). Pri vsakem redu je dodan kratek zgodovinski opis dotičnega reda in naslov vrhovnega predstojništva. Vsi redovni člani, tudi redovnice (!) so navedeni s polnim imenom in priimkom ter osnovnimi življenjskimi podatki. Dragoceni so tudi podatki o slovenskih misijonarjih širom po svetu. Letopisu sta dodani abecedni kazali župnij in oseb.

To je bil trenutno zadnji letopis ljubljanske škofije (in ostalih slovenskih škofij). Za leta 1981, 1982 in 1983 so izšli **Naslovniki slovenskih škofij**, ki resnično prinašajo samo naslove duhovnikov in pastoralnih sodelavcev za vso Slovenijo, in sicer v okviru župnij za vsako škofijo posebej. Na koncu je dodano imensko kazalo duhovnikov. Namen teh naslovnikov je bil, da bi se ob pogostih spremembah lažje znašli. Za leto 1981 je poleg tega izšel še **Adresar katoličke Crkve u SFRJ, Zagreb 1981**. Žal se sestavljavci niso držali enotnega načela, zato so podatki za posamezne škofije in redove zelo različni. Za *ljubljsko nadškofijo* najdemo podatke na str. 367—418.

Naslovi župnij za slovenske škofije so razvrščeni strogo po abecednem redu, medtem ko so ostale jugoslovanske škofije ohranile red cerkvene organizacije po arhidiakonatih in dekanatih. Tudi kratice so dosledno enotno izdelane samo za Slovenijo. Struktura podatkov naslovnika je naslednja: Vrhovna uprava cerkve,⁵⁹ katoliška cerkev v Jugoslaviji,⁶⁰ škofije, razdeljene po metropolijah, redovniki in redovnice,⁶¹ hrvaška dušnopastirska središča v inozemstvu, katoliški tisk, pokojni hrvaški duhovniki za leta 1975—1980, imensko in krajevno abecedno kazalo.

Iz povedanega je razvidno, da letopisi posameznih škofij presegajo zgolj skopo informacijo o cerkvenih osebah, ki so v določenem času delovale v neki škofiji, ampak nam nudijo tudi vrsto dragocenih podatkov tako za lokalno kakor tudi za splošno zgodovino slovenskega naroda.

⁵⁹ Papež, kardinali, sinoda škofov, mednarodni sveti škofovskih konferenc, kurija, diplomatska predstavništva, papeške univerze v Rimu, slovenski in hrvaški papeški zavod v Rimu.

⁶⁰ Cerkevne pokrajine, abecedni seznam škofij in škofov z naslovi, škofovska konferenca in teološki fakulteti v Ljubljani in Zagrebu.

⁶¹ Podatki za 20 moških in 40 ženskih redov in kongregacij.

Zusammenfassung

**DIE SCHEMATISMEN DER (ERZ)DIÖZESE LJUBLJANA/LAIBACH
ALS HISTORISCHE QUELLE**

France Martin Dolinar

Die Schematismen der (Erz)diözese Laibach bieten uns sehr wertvolle Angaben sowohl für die Kirchen- wie auch für die Allgemeine Geschichte des slowenischen Volkes. Sie wurden unter verschiedenen Titel vom (erz)bischöflichen Ordinariat in Laibach herausgegeben und zwar von 1793 bis 1919 mit wenigen Ausnahmen jedes Jahr, dann bis 1932 alle zwei Jahre, später nur gelegentlich. Was die historischen Informationen betrifft, müssen wir an erster Stelle der territoriale Übersicht der (Erz)diözese nennen (gegründet vom Kaiser Friedrich III. im Jahre 1461, bestätigt vom Papst Pius II. im Jahre 1462), die im Laufe der Jahrhunderte öfters ihre Grenzen änderte.

Die zweite Gruppe der Informationen betrifft die Geistlichkeit. Diese Informationen sind anfangs zwar noch sehr knapp, später wird jedoch bei jedem Geistlichen der Geburtsdatum und Geburtsort, Datum der Priesterweihe, Titel, Adresse und Dienstgrad, im Nekrolog dann noch sein Tod angegeben. Wir dürfen auch nicht die Angaben über die zentrale Verwaltung der Kirche, über die (Erz)bischöfe, Pröbste, die Ordensleute, Pfarreien, Auslandsseelsorge, Kirchenpublikationen, Kirchenorganisationen, Zahl der Einwohner, Schulen, Verkäufersverbindungen und ähnliches übersehen. Unter diesem Aspekt sind auch die Schematismen der (Erz)diözese Laibach eine sehr wertvolle historische Quelle sowohl für unsere Kirchen- wie auch für unsere Nationalgeschichte.

Ob 21. zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Celju je Kulturna skupnost občine Celje v sodelovanju z Zvezo zgodovinskih društev Slovenije in z Zgodovinskim društvom v Celju izdala knjigo

Nada Klaić

ZADNJI KNEZI CELJSKI V DEŽELAH SV. KRONE

Knjiga je izšla kot posebna izdaja Celjskega zbornika. Avtorica — ugledna hrvaška zgodovinarica in profesorica zagrebškega vseučilišča je na podlagi novih ali doslej malo koriščenih arhivskih virov podala novo in popolnejšo podobo delovanja Celjskih, posebej še v ogrskih deželah.

Clani zgodovinskih in muzejskih društev lahko knjigo po nižani ceni prejmejo na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije.